

facta est religioso, propter rationem factam; quia dominium talis rei statim transivit in religionem.

21. Ad judicandum autem de hac potestate, multum refert expendere an bona, de quibus agitur, mobilia sint, vel immobilia; nam immobilia a nullo infra Summum Pontificem ordinarie alienari possunt, nisi in evidentem utilitatem monasterii, et ideo prædicta licentia in eis locum non habet; nam, licet possit interdum dari ad disponendum de fructibus ejus, per totam vitam religiosi, juxta modum et moderationem in superiori puncto tractatam, tamen ad rem illam immobilem radicitus alienandam ad arbitrium privati religiosi dari non potest. Idemque est de rebus mobilibus pretiosis, quæ immobilibus æquiparantur, ut tradit Panormit., in cap. *Tua*, de His quæ fiunt a Prælato, etc.; et Sylvest., verb. *Alienatio*, q. 10, n. 9; circa alia vero mobilia, locum habet dicta licentia juxta mensuram potestatis. Computandam autem censeo pecuniam inter mobilia bona; nam, licet per eam possit comparari aliquid immobile, vel aliquod jus ad certos redditus, quod inter immobilia computatur in cap. *Exit*, de Verb. signif., in 6, nihilominus per se, et in propria specie, ex mobilibus bonis est, et eorum lege mensuratur, nisi sit tanta, ut jam censeatur res pretiosa, ac proinde tanquam immobilis computetur. Ex his ergo principiis in particulari judicandum est de hac potestate, et materia ejus; ad judicandum autem de legitima causa sufficere possunt superius dicta, quia revera in particulari semper est judicium arbitrium.

22. Hic solum occurrit addendum in particulari hoc casu multum posse juvare, et in partem causæ computari, quod talis pecunia data sit religioso in peculiare commodum et utilitatem ejus. In quo tamen etiam oportet expendere, aliud esse rem esse donatam directe monasterio, intuitu, vel intercessione aut occasione talis personæ, aliud vero esse rem ex intentione donantis dari particulari personæ in usum et utilitatem ejus, quantum fieri potest, consequenter vero dominium transire ad religionem, quia aliter fieri non potest. In priori enim casu, absolute et simpliciter res transit in monasterium quoad dominium, et respectum (ut sic dicam) ad communem usum et utilitatem, et ideo in eo casu vix habet locum petita facultas ultra legitimam licentiam, nam religiosus tunc non est objectum donationis, ut sic dicam, sed veluti

instrumentum, aut occasio ex qua ad summum potest resultare quædam ratio gratitudinis erga talem religiosum, quæ tamen non sufficit ad honestandam licentiam, alienandi, vel convertendi in proprios usus rem illam, nisi alioquin intercedat alia necessitas, ob quam ex quibuscumque bonis monasterii posset illi subveniri.

23. In posteriori autem casu, censeo facili negotio posse talem facultatem honestari, et regulariter posse concedi ab immediato superiore monasterii, nisi vel regula, vel consuetudo religionis specialiter repugnet. Ratio est, quia, ex intentione donantis, non sunt illa bona simpliciter et absolute incorporata monasterio, sed sub tali modo, et quasi conditione, aut onere, ut utilitas eorum tali personæ applicetur; et ita acceptata sunt; ergo multo facilius, et ex leviori causa potest superior illam licentiam dare circa talia bona, quam si ex propriis bonis, quæ sunt sub absoluto dominio monasterii, essent consumenda. Confirmatur et declaratur, quia si superior sciret, et vellet subtiliter rem distinguere, posset non acceptare dominium talis pecuniæ, sed solum dare licentiam subdito ad utendum illa tanquam aliena ex consensu domini; tunc enim nihil alienat de bonis monasterii, et alioquin usus est honestus et religiosus, ut supponimus; ergo, licet contingat ipsum hoc non advertere, nec distinguere, virtualiter hoc censetur voluisse, cum intendit a principio eam pecuniam, verbi gratia, acceptare solum in commodum seu usum talis personæ; ergo juxta eandem etiam intentionem potest postea licentiam dare, et religiosus potest illa uti.

24. Unde in eo casu particulari, quem tractat Corduba, si centum aurei hoc modo donentur moniali, an possit ex licentia Abbatis ea donare alicui personæ seculari, ut pro tempore vitæ suæ singulis annis tantam pensionem reddat illi, per quam extinguatur capitale, seu (quod idem est) ita ut centum aurei in perpetuum dominium alterius transeant. Distinguendum enim censeo: aut enim pensio tanta est, ut juste solum possit respondere censui, quem vocant vitalitium, suppositis quæ supra dicta sunt de pensionibus monialium, et supponendo etiam quantitatem pensionis, secundum rectam rationem esse accommodatam necessitatibus talis personæ, tunc, inquam, justam censeo talem facultatem, quia juste consumitur illa pecunia in utilitatem talis personæ; et modus ille non in-

cludit aliquid per se illicitum aut prohibitum. Sicut in aliquo casu posset religio emere vitalitium censum, cujus dominium apud ipsam esset, et applicare fructus ejus ad usum talis religiosi, pro cujus vita census constitueretur, ita ut applicatio pensionis non sit irrevocabilis, sed pendeat semper ex voluntate superioris, quod etiam in præsentis casu supponimus. Posset etiam hoc fieri, non constituendo proprium censum, sed quoddam mutuum quod per partes solvatur, cum æquali periculo utriusque partis, minuendi vel excedendi capitale, si vita minus vel magis duraverit; qui contractus ex se æqualis est, et factus ex licentia superioris, nihil continet contra paupertatem, et alioquin pecunia ita est acceptata, ut juste possit expendi a superiore in utilitatem talis personæ, ut ex dictis suppono; ergo. At vero si pensio tam parva est, ut juste possit respondere censui perpetuo redimibili, non esset justa causa extrahendi omnino illam pecuniam extra monasterium, quia posset constitui census, cujus dominium perpetuo duraret apud monasterium, quamvis moniales pro tempore vitæ suæ fructibus ejus gauderent; sic enim et satisfaceret intentioni donantis, et commodis monasterii consuleretur; tenetur autem superior utriusque rationem habere in hujusmodi facultate præstanda; et ideo nisi specialis ratio cogeret, non liceret in eo casu tantam pecuniæ quantitatem extra religionem omnino alienare, vel ad hoc licentiam tribuere.

CAPUT XVI.

DE TESTAMENTIS RELIGIOSORUM.

1. Quæ hæcenus diximus pertinent ad dispensationem honorum inter vivos; superest ut explicemus an in morte possint religiosi de eisdem bonis disponere, vel testari; loquimur autem de religiosis secundum præsentem statum Ecclesiæ, nam de antiquo jure, ante tempora Justiniani imperatoris, jam supra aliquid tetigimus, quod nobis sufficit. Loquimur etiam de religiosis professis per votum solemne; nam de scholaribus nostræ Societatis infra dicturi sumus. Duo ergo sunt certa de hac materia. Primum est, religiosum professum, nec valide, nec licite testari posse sine legitima facultate. Hoc declaratum est in Authentica *Ingressi*, Cod. de Sacrosanct. Eccl., quæ canonizata est per Gregorium Papam, in cap. *Quia ingredientibus*, 49, q. 3. Ratio autem

clara est, quia ille est usus proprietarius; ergo non licet; item, quia dispositio de re non sua, et non facta de licentia domini, invalida est, præsertim cum ab eo fit, qui nihil aliud æquivalens, nec omnino aliquid proprium habet. De qua re multa videri possunt apud Navar., Commen. 2 de Regul., num. 22, 43 et sequentibus, et Comment. de Spoliis Clericorum, in cap. *Non liceat*, 12, quæst. 2, § 6, num. 3.

2. *Excipitur pater respectu filiorum.* — Ab hac vero generali regula excipi solet casus, in quo pater habens filios professionem emisit, antequam de bonis disponderet, et inter eos hæreditatem divideret; nam tunc ei conceditur facultas distribuendi bona sua inter filios, quæ distributio quoddam testamentum esse videtur, ut Bartol. adnotat, quia est ultima voluntas, quæ vim habet testamenti, et per mortem civilem confirmatur. Hæc autem exceptio habetur ex Authentica *Si qua mulier*, Cod. de Sacrosanct. Eccles., et in Authentica de Sanctissimis Episcopis, collat. 9, titulo decimo quinto, cap. trigesimo octavo, et in Authentica *Nunc autem*, Cod. de Episcopis et clericis, et refertur a Gratian., in cap. *Si qua mulier*, 49, q. 3, quod non satis est ut dicamus legem illam esse canonizatam, quia ad hoc non sufficit auctoritas Gratiani, ut notavit Navar., Comment. 2 de Regul., n. 53; tamen et a Gregorio Papa in prædicta Epistola virtute approbata est hæc lex, et usu etiam et consuetudine recepta est, et ita sentiunt communiter auctores, Covar., de Testamentis, cap. 2, n. 9; Gregor. Lopez, in part. 6, tit. 1, lib. 17; Molina, lib. 2 de Primogenitis, n. 55. Nec tamen dissentit Navar. supra. Quia recte advertit mirabilem esse illam concessionem, quia pater semel professus, licet filios habeat, nullum dominium vel jus retinet in prioribus bonis, nec est capax illius; quomodo ergo potest de illis disponere? aut quæ necessitas est illius concessionis, cum in eo casu possint filii quasi ab intestato parenti succedere, sua legitima portione unicuique divisa, et sua etiam monasterio reservata, quod magis videbatur consentaneum juri canonico, argument. cap. penult., 16, quæst. 7, et cap. ult., 20, quæstione 3.

3. Quæ difficultas explicabitur melius, si simul aliam excitemus, nimirum, an in eo casu possit talis religiosus aliquid in ea distributione honorum ex propria voluntate et affectu efficere, sed solum exequi quod alias ipso jure necessario competit filiis. Nam si hoc posterius dicamus, facile expeditur dicta difficultas. Di-

cemus enim illud non esse proprie testamentum condere, neque ad illam distributionem necessarium esse proprium dominium aut jus, sed sufficere administrationem, quæ in illo casu ipso jure parenti conceditur. Quod si hæc expositio vera est, ex illa sequitur in Hispania non posse patrem jam professum præferre aliquem filium in tertia parte bonorum, licet alias hoc liceat parenti libere testanti, juxta leg. 17 et 18 Tauri; et ita tenet in terminis Gregor. Lopez supra, quamvis non ex prædicto fundamento, sed ex alio, scilicet, in eo casu oporteret æqualem, atque adeo aliam tertiam partem bonorum tribuere monasterio, juxta prædictam Authenticam *Si qua mulier*; hoc autem cederet in magnum præjudicium aliorum filiorum, et repugnat ipsimet juri Hispaniæ.

4. Nihilominus illa interpretatio sustineri non potest, expresse enim repugnat dictæ Authenticæ *Si qua mulier*. Dicendum ergo est distributionem hanc committi voluntati parentis, definite vero ac limitate ad formam illius legis. Primum constat ex illis verbis leg.: *Quod eis non dedit monasterio competit*; et illis: *Sed si omnem substantiam inter filios dividere voluerit*: ex his enim constat modum distributionis committi arbitrio parentis, et filios non debere eodem modo succedere, ac si ab intestato pater discessisset. Altera etiam pars manifesta est, quia cum hæc concessio sit valde specialis, non potest extendi ultra formam, et terminos legis. Itaque non potest hujusmodi religiosus aliquid legare vel distribuere extra filios et monasterium; nam expresse in textu illo dicitur: *Liceat ei postea inter eos dividere legitima non diminuta, et quod eis non dedit, monasterio competat*; nihil ergo potest aliis impertiri. Et merito, quia hæc veluti dispensatio solum conceditur in favorem filiorum; nam si filii non existerent, omnia illa bona ipso facto fuissent monasterii; ergo merito limitata est hæc facultas illo modo. Deinde inter filios ipsos potest, præter legitimam portionem necessario debitam (quam diminuere non potest), cætera etiam bona dividere, dummodo monasterium ipsum inter filios enumeret, ut partem suam accipiat. Neque hoc repugnat voto paupertatis: primo quidem, quia, eo ipso quod votum fit a tali persona, fit cum moderatione, seu conditione a jure statuta, nec potest esse alia intentio voventis, et ideo nec votum potest amplius obligare. Deinde, quia, ut supra diximus, votum paupertatis non reddit personam inhabilem ad dominium,

et ipso facto tollit illud, nisi in virtute juris humani; cum ergo jus adhibeat hanc limitationem, facile potuit suspendere hanc incapacitatem pro illo tempore, et in illo permittere dominium, ligatum tamen ad solum illum actum lege præscriptum. Denique recte etiam intelligi potest illum non esse actum domini, sed liberioris cujusdam administrationis lege commissæ in favorem tam filiorum, quam religionis, quem voluit lex esse aliquo modo dependentem a voluntate paterna, tum ut omnis species injustitiæ et avaritiæ tolleretur, tum etiam ut habere possint locum vel gratitudo, vel specialis amor, aut pietas parentis. Tunc autem ne bona illa maneant sub nullo, vel incerto domino, dicendum est, dominium eorum per professionem indivise transire ad filios et monasterium simul, et ita permanere, donec distributio per parentem fiat.

5. Juxta hanc vero resolutionem, probabilius videtur in illa quæstione, quam attigit Gregorius Lopez, in Hispania posse hujusmodi parentem præferre aliquem filium in tertia parte suorum bonorum, quod tenet Molina jurista, lib. 2 de Primog., cap. 9, a n. 57 usque ad 61; et Molin. theologus, tom. 1 de Just., disp. 141, et tom. 3, disp. 604, et alii. Ratio est, quia hoc nullo jure vetitum est, et in prædicta Authenticæ conceditur patri, ut præter legitimas portiones possit reliquam partem substantiæ inter filios dividere, ita tamen ut partem proportionatam sibi pro monasterio retineat. Nec ratio, quæ movit Gregorium, difficultatem ingeret, si advertamus, jus commune, quantum ad legitimam filiorum, immutatum esse in Hispania, et ideo facultatem in illa Authenticæ concessam, quæ in illo jure fundatur, aliquam etiam mutationem recepisse quantum ad modum distributionis. Jure enim communi legitima filiorum est tertia, vel dimidia pars bonorum patris; nam si numerus filiorum non excedat quaternarium, debetur illis tertia pars, et de reliquis potest pater libere disponere. Si vero numerus filiorum sit major, debetur illis dimidia pars. Juxta Authenticam ergo *Si qua mulier*, in hac legitima nullam partem habet monasterium, sed illa integre dempta, in reliquis bonis, quæ subsunt liberæ dispositioni patris, habet necessario partem aliquam cum filiis, modo statim explicando, et potest habere totam, si religiosus velit. In Hispania vero, legitima filiorum, nulla distinctione facta de numero eorum, complectitur omnia bona parentis præter quintum, cum libertate præferendi ali-

quem, vel alios filiorum in tertia parte talium bonorum, non vero extra filios illam alicui donandi, et ideo ultra quintum nihil potest habere monasterium, etiam applicando formaliter, ut sic dicam, dispositionem Authenticæ *Si qua mulier*, ad legitimam, ut sic, abstrahendo, an sit tanta vel tanta; et hinc jam cessat incommodum, quod Gregorius inferebat, nam, licet pater aliquem ex filiis in tertia parte bonorum augeat, nullum nocumentum infert monasterio, cum nihil ex quatuor partibus bonorum possit ad illud devenire, quia in illis filii sunt necessarii hæredes, juxta proprium Hispaniæ jus, licet inter filios possit pater augmentum tertiæ partis alicui vel aliquibus conferre. Cum ergo per dictam Authenticam *Si qua mulier* possit pater ex bonis suis distribuere inter filios, prout voluerit, quidquid ultra necessariam legitimam illis debetur, eandem facultatem retinet pater, etiamsi professus sit. Quia, in dicta Authenticæ nihil aliud ab eo postulatur, nisi ut bona sua dividat inter filios, nullum in legitima defraudando, quod in eo casu servatur; non autem postulatur, ut omnes faciat æquales.

6. Magis dubitari posset an ex quinta parte bonorum possit aliquid relinquere filiis, vel alicui eorum; nam in illa magis videtur urgere argumentum Gregorii Lopez pro parte negativa, quia id cederet in nocumentum monasterii. Nihilominus censeo imprimis non cogi hujusmodi religiosum ad relinquendam quintam partem bonorum monasterio; nam, licet possit id facere juxta jura Hispaniæ, nihil est quod illum obliget, quia in dicta Authenticæ, *Si qua mulier*, ei conceditur ut omnia bona libera, quæ sunt extra legitimam, et bona necessaria filiorum, posset etiam inter filios dividere, dummodo quoad hanc portionem monasterium habeat partem æqualem. Cum ergo in Hispania hæc quinta pars sit proprie libera, in illa locum habebit dicta concessio; potest ergo juxta illam facultatem aliquid ex illa portione filiis donare. Interrogabis quantum illud sit, et quomodo distribuendum. Respondeo, si filii, verbi gratia, duo sint, posse quintum illud in tres partes dividi, et ita distribui inter filios et monasterium; et eadem proportio servanda erit, si numerus filiorum augeatur. Sed quid si pater velit duas partes illarum dare uni filiorum? Sane juxta sententiam Gregorii non poterit, quia tunc non habebit monasterium æqualem partem cum quolibet filiorum in illis bonis liberis, quod repugnat dictæ Authenticæ, juxta expositio-

nem glossæ in dicta Authentica, Cod. de Sacros. Eccles., verb. *Connumerata*, quam Bartolus ibidem sequitur, scilicet, debere tantam partem retinere pro monasterio, quanta est maxima quam tribuit alicui filiorum. Sed hoc non potest fundari in textu, nam solum dicit: *Unam sibi partem omnibus modis retineat, quæ debeat monasterio competere*. Unde existimo solum cogi ad dandum monasterio tertiam partem, verbi gratia, seu eam partem proportionalem quæ respondet numero filiorum, dando monasterio locum unius filii, de reliquis vero posse libere dividere inter filios; et hanc partem magis videtur probare glossa, collat. 9, verb. *Persona*, dicens, posse sibi virilem assumere partem. Et ratione patet, quia in rigore non tenetur dare monasterio plusquam tertiam partem, si velit duas alias distribuere inter filios. Ergo, licet utramque tribuat uni filio, nihil nocebit monasterio; quid ergo impedit quominus possit id facere?

7. Disputant etiam juxta hanc dispositionem jurisperiti, an hæc concessio ampliari possit respectu ascendentium, et an possit pater cogi ut illam faciat ante mortem. Sed hæc, et alia, quæ de hoc puncto disputari possunt, sciens omitto; breviter tamen censeo illam ampliationem non esse admittendam, quia hæc concessio nimis specialis est, et ideo non est extendenda extra terminos legis, præsertim quia potest facile longe diversa ratio assignari in patre respectu filiorum, quam in filio respectu parentum; poterunt autem in eo casu parentes petere legitimam sibi debitam, ut notavit ex Bartolo, et aliis, Navarr., d. Comment. 2, de Regul., num. 46, qui, num. 48, subjungit cum Covar., cap. 2, de Testamentis, filios in eo casu posse petere legitimam suam ante mortem patris, statim post professionem ejus, quia id est magis consentaneum æquitati, et juri canonico, in cap. *Cum simus*, de Regul., per quod responsum est ad alteram interrogationem; nam si filiis dentur legitimæ debitæ, non poterit cogi ad distribuenda alia bona ante mortem.

8. *An Papa possit dare licentiam testandi.*—Secundo, certum est non posse religiosum facere testamentum, etiam de licentia cujuscumque Prælati infra Summum Pontificem; ita docent Navar., Covar., et alii infra citandi; et ratio est, quia hoc est simpliciter prohibitum in jure communi, ita ut religiosus professus, sit inhabilis jure communi ad testandum: ergo non possunt inferiores Prælati in eo dispensare. De Summo autem Pontifice con-

roversia est apud auctores, an possit hanc licentiam dare; et multi putant pendere ex ea quæstione, an possit dispensare in voto solemnium paupertatis; nam durante voto putant non posse Pontificem in hoc dispensare. At si proprie loquamur, quæstio in hoc sensu tractanda est; nam si votum auferat, jam non dispensat ut monachus testetur, sed ex monacho facit non monachum, et tunc ipso jure tollitur inhabilitas testandi de bonis deinceps acquisitis. Videtur ergo in priori sensu pars negativa probari, ex cap. *Cum ad monasterium*, de Statu monach., quatenus ait non posse Summum Pontificem dispensare cum monacho, super habenda proprietate; nam eadem ratione non poterit dispensare circa dispositionem proprietariam; nulla autem videtur magis proprietaria, quam illa, quæ est per testamentum. Secundo ita declaratur, quia non potest Pontifex concedere religioso licentiam irrevocabilem alienandi bona, quoniam hæc est contraria paupertati; sed dispositio testamenti, si semel confirmetur, irrevocabilis est; ergo non potest ad illam dari facultas stante voto. Tertio, quia non potest Papa dare licentiam testandi de bonis alienis, quia non potest ipse de alienis bonis disponere; ergo neque ad hoc licentiam dare; sed religiosus non est capax honorum priorum, sed quidquid acquirit est monasterii; ergo nihil habet de quo testari possit, etiam ex licentia Papæ, alioquin injuria fieret monasterio.

9. Nihilominus, absolute loquendo, certum existimo posse Pontificem hanc licentiam concedere. Tradit Covar., referens multos, in c. 2 de Testamentis, n. 10; Navar., d. Comment. 2, de Regul., n. 57 et sequentibus, et q. 3, de Reditibus Eccles., § *Undecimo moneo*; Molina, tract. 2 de Justitia, disput. 141. Ratio est, quia quod monachus testari non possit, neque est jus divinum positivum, nec naturale; ergo potest in eo Papa dispensare. Consequentia est clara, quia potest dispensare in quolibet jure humano et ecclesiastico, quale hoc est. Antecedens etiam quoad priorem partem patet per se, quia nullum ostendi potest tale jus positivum. Quoad alteram vero probatur, quia hic non potest aliud jus naturale intervenire nisi de voto servando, in quo jure non potest Papa dispensare manente voto, et quasi in sensu composito, ut sic loquamur; hoc autem jus non habet hic locum, non quia potest auferre ipsum votum, ut Covar. sensisse videtur, sumens argumentum a dispen-

satione in voto continentiae, quod non est simile, ut ex dictis patet, sed quia testari de licentia alterius non est actio contraria voto paupertatis, ut recte advertit Navar., quia non est actus domini, sed administrationis cujusdam, non enim fit nomine proprio, sed alieno. Quod fundamentum magis explicabitur respondendo ad rationes factas.

10. Ad primam dicitur non dispensare Pontificem, in habenda proprietate, cum monacho, eo quod det illi facultatem condendi testamentum, sicut non dispensat in proprietate, eo quod det illi facultatem donandi inter vivos. Dices: si hoc ita est, cur non poterit etiam Abbas concedere facultatem disponendi per testamentum, de tanta quantitate bonorum quanta posset dispensari inter vivos ex ejusdem facultate? Respondeo, ex vi voti non esse majorem repugnantiam, tamen jure positivo specialiter esse prohibitum testamentum religioso, juxta dictam Authenticam, et cap. *Quia ingredientibus*, quæ jura ita consuetudo interpretata est. Unde Navar., d. Comment. 2, num. 44, fatetur, si alicubi esset consuetudo introducta, ut religiosus de licentia Abbatis testaretur, posse id fieri, quia illa consuetudo non est de re intrinsece mala, aut quæ non possit honestari. De facto autem inquit nullibi gentium esse talem consuetudinem. Et merito, quia actio testandi juxta communem omnium æstimationem valde indecens est religioso, vel quia fit in fine vitæ, in quo animus debet esse magis abstractus a temporalibus, vel quia supponit vel habet majorem speciem proprietatis, et cujusdam perpetuitatis, vel etiam quia vix potest habere causam legitimam, et ideo merito reservatur supremæ potestati.

11. Sed urgebis: nam si hæc non est dispensatio in voto, sed tantum in positivo jure, sequitur posse consuetudine introduci, ut religiosus testetur etiam sine licentia Papæ, quod videtur absurdum. Sequela probatur, quia quod potest fieri per privilegium Papæ, potest etiam per consuetudinem immemorabilem acquiri, argumento cap. *Super quibusdam*, de Verb. signif. Estque communis sententia, ut ex Panormit., in cap. *Accedentes*, de Præscrip., et Felin., in cap. *Quæ in Ecclesiarum*, num. 6, 27 et 28, de Constitut. refert Navar., d. Comment. 2, de Regul., n. 44, ubi propter hoc argumentum videtur sentire posse consuetudine præscribi, ut religiosus testari valeat, exceptis tantum eis casibus in quibus neque ex licentia Papæ valeat testari,

de quibus statim. Nihilominus respondeo ad difficultatem negando sequelam. Quamvis enim possit consuetudine præscribi, ut religiosus testetur sine licentia Papæ, non vero sine omni licentia expressa, vel tacita, quo sensu Baldus, in dicta Authentica *Ingressi*, et Perusinus, in rubrica de Testamentis, n. 63, negant posse consuetudine introduci, ut religiosus licite et valide testetur; et probatur, quia non potest consuetudine introduci ut religiosus disponat, etiam inter vivos, de aliquibus bonis sine aliqua licentia legitima, saltem tacita, quia talis consuetudo est de re intrinsece mala, utpote voto paupertatis contraria; ergo a fortiori idem est de dispositione per testamentum. Nam, eo ipso quod dispositio fit sine licentia, fit nomine proprio, et consequenter fit tanquam actus proprietatis et domini, qui voto paupertatis contrarius est. Neque contra hoc procedit principium illud de consuetudine, quod Navarrus assumit; ut enim illud locum habeat, oportet esse omnino eandem materiam consuetudinis et privilegii Pontificii; hic autem non est omnino eadem, nam Papa dispensat cum religioso, ut sine licentia testetur, sed duo facit; nam ut supremus legislator dispensat cum religioso in jure communi prohibente eum testari, et ut supremus Prælatum religionis dat ei facultatem, ut possit disponere de talibus bonis, et ita non concedit facultatem disponendi sine licentia, nec potest illam concedere, quia involvit repugnantiam; ergo nec consuetudine potest hoc introduci. Poterit autem consuetudo vel interpretari hanc licentiam concedi a Pontifice, eo ipso quod det expresse aliam licentiam, ut, verbi gratia, habenti beneficium seculare, aut aliquid simile; vel etiam potest consuetudo derogare juri communi prohibenti religiosum testari, et simul interpretari tacitam facultatem Prælatorum religionis disponendi de talibus bonis; ut si aliqua religio daret facultatem magistris Theologiæ, verbi gratia, ut possint libere de suis libris disponere, et consuetudinem eam ampliasset ad vitam et mortem, tunc ex vi voti non esset consuetudo intrinsece mala, quia non esset ad testandum sine licentia, sed ipsamet consuetudo licentiam interpretaretur; et fortasse nihil aliud voluit Navar. Existimo autem in eo casu, necessarium esse ut sit in voluntate et potestate Prælati religionis prohiberi, ne tale testamentum fiat, quia facultas irrevocabilis per Prælatum dari non potest, et repugnat voto; ergo nec potest consuetudine introduci talis facultas,

sed ad summum potest consuetudine introduci, ut intelligatur tacite concessa, quando non expresse prohibetur. Posset vero ulterius consuetudine introduci, ut materia ipsius voti intelligatur esse diminuta, ita ut jam non sit votum paupertatis simpliciter, sed secundum quid, seu cum ea conditione, ut liceat testari etiam sine facultate, vel ex facultate irrevocabili per Prælatos religionis; talis enim consuetudo non esset intrinsece mala, quia non esset de re voto contraria, sed potius limitaret ipsum votum, quod non est per se malum, cum sit voluntarium, vel juxta humanam institutionem. Atque ita sentiunt multi de militibus religiosis quoad observantiam paupertatis, de qua re pauca in fine hujus capituli adjiciam.

12. Ex his facilis est responsio ad secundam rationem dubitandi; laborat enim in æquivoeco; aliud est enim dare licentiam irrevocabilem; aliud dare licentiam ad actum irrevocabilem, si semel fiat et confirmetur. Potest enim, verbi gratia, pater dare licentiam filio ad contrahendum matrimonium, quod semel contractum irrevocabile est; licentia autem ipsa potest esse revocabilis, quamdiu executioni non mandatur. Ita ergo testamentum, ad quod datur facultas, plane est irrevocabile postquam est morte confirmatum (nam hoc etiam sub facultatem cadit), ipsa vero facultas potest semper revocabilis esse, quamdiu talem actum consummatum non habet.

13. *An Papa possit dare licentiam testandi irrevocabilem.* — Hinc vero pullulant nonnullæ difficultates. Prima est, an possit hæc facultas dari irrevocabiliter, non tantum respectu inferiorum Prælatorum (de hoc enim dubium non est, quin possit), sed etiam respectu ipsius Summi Pontificis; non enim videtur repugnare quin Pontifex ita det hanc facultatem, ut juste eam revocare non possit. Sic enim videtur illam concedere multis Episcopis, qui alias testari non possunt, præsertim quando, ut concedatur, intercedit aliqua recompensatio, vel contributio; tunc enim non tam est pura dispensatio quam compensatio, et ideo videtur irrevocabilis. Cur ergo non poterit Pontifex similem facultatem dare alicui regulari? Nihilominus censeo non posse id facere, nisi dispensando in voto ipso paupertatis; de qua dispensatione, an sit possibilis, infra dicam. Illud autem prius probatur ex supra dictis, quia licentia irrevocabilis dat proprietatem et dominium; ideo enim irrevoc-